

Dag Svanæs og Knut Ove Æsøy

Politikk og vitenskap – behovet for flervitenskapelig tilnærming til en politisk håndtering av en pandemi

– en samtale med Dag Svanæs 6. november 2020

Abstract

[English Title: Politics and science – a cross-scientific approach to the political action on the pandemic – a conversation with Dag Svanæs]

Dag Svanæs is involved in the Norwegian public debate on how to handle the Corona pandemic. During the last year, he has written articles, participated in many debates and given lectures on the pandemic. He is the initiator of the website Coronakritikk.no, where they document the debate and present scientific knowledge about the pandemic.

Svanæs is a professor at the Department of Computer Technology and Informatics at NTNU and studies the interaction between humans and technology. Svanæs received his Ph.D. in Human-Computer Interaction (HCI) from NTNU. His research over the last 15 years has been in the fields of HCI and Interaction Design. He has built up a full-scale usability laboratory that allows for simulation of use scenarios with multiple users and multiple devices in realistic settings – primarily for the medical domain. This allows for evaluations and empirical studies of embodied interaction. The basic theory that most inspires his work is the phenomenology of Maurice Merleau-Ponty and Martin Heidegger. This was also the topic of his 2000 PhD. This shows Svanæs' interest in technology, philosophy, health and the ability to have knowledge to predict what could happen in the future.

Inledning

Dag Svanæs har engasjert seg sterkt i den norske offentlige debatten om hvordan vi bør håndtere Coronapandemien. I løpet av året har han vert med på mange kronikker og vært i mange debatter og gjort foredrag om pandemien. Han er initiativtaker til nettstedet Coronakritikk.no, der de dokumenterer debatten og presenterer vitenskapelige kilder om pandemien.

Svanæs er professor ved institutt for datateknologi og informatikk ved NTNU og arbeider med interaksjonen mellom menneske og teknologi. I hans doktorarbeid undersøkte han teoriene til Martin Heidegger og Maurice Merleau-Ponty. Fenomenologien får fram hvordan menneske gjør erkjennelser gjennom fysiske handlinger i møtet med teknologi. Han har bygd

---

Dag Svanæs, NTNU, Norge

E-mail: dag.svanes@ntnu.no

Knut Ove Æsøy, OsloMet, Norge

E-mail: koas@oslomet.no

Studier i Pædagogisk Filosofi | <https://tidsskrift.dk/spf/index> | ISSN nr. 22449140

Årgang 10 | Nr. 1 | 2021 | side 63-70

---

opp ett fullskala laboratorium for uttesting av teknologi med brukere. Laboratoriet har i all hovedsak blitt brukt innenfor medisin. Dette viser hans interesse både for teknologiske hjelpemiddel, filosofi, helse og evnen til å ha kunnskap om fremtiden.

Knut Ove Æsøy er førsteamanuensis i pedagogisk filosofi ved OsloMet. Han har doktorgrad innenfor vitenskapsfilosofi og er opptatt av sammenhengen mellom kunnskaps mangfold og profesjonell praksis.

Å forstå ein pandemi ut frå matematisk kunnskap

KO: I ditt foredrag i Vitenskapsteoretisk forum ved NTNU diskuterer du sammenhengen mellom vitenskap og politiske beslutninger. Kan du forklare hvordan du ser denne sammenhengen og hva det har å si for håndteringa av pandemien.

DS: Vitenskapens ideal er å være nøytral og frembringe fakta. Dette idealet er blitt mest problematisert i samfunnsvitenskapene, der de fleste i dag er enig i at det alltid vil være en forforståelse og et innslag av politiske interesser som farger hva som blir forsket på og de konklusjonene man trekker. Det beste er derfor å være kritisk til sin egen forforståelse når du forsker på mennesker, kultur og samfunn. I naturvitenskapene er man også opptatt av forskningskvalitet, men ofte uten å være så kritisk til sin egen rolle. Man stiller spørsmål som: "Hvor mange mennesker var smittet av COVID-19 i Oslo 3. november?". Dette kan vi finne et rimelig godt svar på uten å skulle ha en dyp filosofisk refleksjon om verden finnes eller er konstruert. Når man har funnet ut noe om verden, så kan man også modellere og gjøre prediksjoner på hva som kommer til å skje om en uke eller en måned osv. Vitenskapen kan for eksempel si at om vi ikke endrer adferd i Norge nå, så vil vi ha overfylte intensivavdelinger om 2. måneder.

KO: Det er forskjell på å forstå et problem, og forstå hvilke problemer vi kan stå ovenfor i fremtiden. For at vitenskapen skal kunne vite at intensivavdelingene blir overfylt om 2. måneder må vi hente frem to begreper. Eksponentiell vekst og R-tallet er to vitenskapelige eller matematiske sannheter om pandemier.

DS: Ja, eksponentiell vekst er noe som kjennetegner alle pandemier. Dette skrev jeg om i en kronikk som ble publisert i VG 10. mars, der jeg oppfordret til en nasjonal dugnad to dager før Norge ble stengt ned. Her forklarte jeg hva som ligger i eksponentiell vekst. Dette er jo en forenkling av situasjonen, men hovedpoenget er at en pandemi utvikler seg ikke 2,4,6,8,10, osv., men 2,4,8,16,32,64. Eksponentiell vekst har en mye brattere kurve enn lineær vekst. De smittetallene vi har i verden viser at pandemien sprer seg eksponentielt. Vitenskapelig er dette veletablert, men det var behov for en viss grad av folkeopplysning fordi vi ikke er vant til å tenke eksponentiell vekst. Men vi har jo lært om 2^2 , 2^3 , 2^4 på skolen.

KO: Ja, for selv om vi har lært om 2^2 , 2^3 og 2^4 på skolen, så er spørsmålet om denne forståelsen har vært instrumentell og ikke relasjonell. Altså, at vi ikke har lært å se denne matematiske sannheten i sammenheng med virkelige hendelser eller en mulig pandemi. Her tenker jeg at dagens matematikklærere har store muligheter for å gjøre undervisningen meningsfull og forståelig for elevenes livsverden. Det nærmeste jeg kom virkeligheten i

matematikkundervisningen på skolen var kanskje fortellingen om han som fant opp sjakk-brettet og ville ha ett korn som betaling for den første ruta og så dobling for hver av de 64 rutene.

DS: Ikke sant, det fantes ikke nok korn i kongeriket å gi ham. Nei, vi har tydeligvis ikke forstått hva eksponentiell vekst har å si for en pandemi, eller det vil si, det kunne virke som om Erna Solberg forstod dette 12. mars. Angela Merkel forstod det antagelig med en gang hun hørte om pandemien, men hun har også en doktorgrad i kvantekjemi, så det hjelper jo. Selv om folk ikke skulle forstå formlene, så klarer de å lese kurvene. Det finnes så mye empiri at vi vet at viruset sprer seg slik ukontrollert.

KO: Og da er vi inne på R-tallet som også er et begrep som vi bør ha kunnskap om.

DS: Jeg håper dette er noe de fleste forstår nå etter et halvt år med pandemi. Vi lærte jo om renter og renters rente på skolen.

KO: Det kan godt være at de vet dette eller burde vite dette, men når du diskuterer R-tallet i media er det tydeligvis ikke helt enighet mellom Folkehelseinstituttet og dine utrekninger av R-tallet. Når de opererer med et R-tall på 1,05 og du viser at statistikken viser at tallet er 1,3. Denne forskjellen er stor.

DS: R-tallet sier bare hvordan utviklingen er fra dag til dag. Om R-tallet er under 1 så går kurven nedover som en omvendt eksponentiell funksjon, er den over 1 vil kurven øke og dess høyere R-tall, dess raskere vokser kurven. Med R lik 1,05 så er renta 5 %, er R-tallet 1,3 så er renta 30%. Men ikke per år, men per femte dag.

Ulike politiske tiltak og motstand mot tiltakene og kunnskapen

KO: Selv om vi skulle vite dette så er det fremdeles en del motstand i en del av befolkningen ovenfor de politiske tiltakene som blir innført.

DS: Ja, det er riktig. Denne motstanden skyldes i svært liten grad uenighet om matematikken, selv om jeg har vært i diskusjon med personer som hevder at modellene mine ikke henger på greip. Mitt hovedpoeng er at nyhetene fra Belgia og Tsjekkia viser nettopp det mine modeller forteller. Om de mener Norge er helt annerledes og at vi ikke kan overføre kunnskap fra land til land, så bør de komme opp med konkrete bevis på dette før de antyder at vi ikke trenger politiske tiltak. La oss si at det brenner og jeg lager en modell for dette som viser at det brenner, men så brenner nabohusene, da er det ikke så mye å krangle om. Ja, det brenner! Vi trenger ikke vitenskap for å observere fakta at det brenner.

KO: Så hva skaper motstanden? Er det en slags virkelighetsfornektelse i motstanden, at de ikke vil ta innover seg hva det vi si at en pandemi faktisk eksisterer?

DS: Det du nå spør om er politikk. Noen vil ikke se, andre mener det er greit at flere tusen nordmenn vil komme til å dø det neste året. Det er prisen å betale for å holde samfunnet åpent. Men, da prøver jeg å forklare at det er ikke slik at samfunnet bare kommer til å være åpent. Vi kommer til å få overfylte intensivavdelinger og helsevesenet kan kollapse slik at ingen kan hjelpe deg om du får blindtarmbetennelse.

KO: Dette siste poenget er viktig. Jeg så nettopp en reportasje fra Kina som viste at samfunnet i stor grad var oppe og fungerte etter at de har slått ned pandemien, mens USA som kanskje har forsøkt å holde åpen eller har innført mangelfulle tiltak sliter med å få samfunnet til å fungere.

DS: Ja, det du der sier viser nettopp Holdenutvalget som ble nedsatt av regjeringen for å regne på de samfunnsøkonomiske konsekvensene av ulike scenarier. De konkluderte i mai 2020, at det billigste scenariet ville være å holde befolkningen på et så lavt smittetall som mulig, med gjennomsnitt ti nye tilfeller hver dag. Alt over et slikt tall vil koste samfunnet milliarder av kroner.

KO: Så, hvorfor kan andre land, slik som Sverige velge en helt annen strategi?

DS: Jeg vet ikke hva deres strategi var basert på. Jeg tror enkeltindivider har mye de skulle ha sagt og jeg tror Anders Tegnell [Sveriges statsepidemiolog] hadde en ide om flokkimmunitet som han hadde fra sin forhenværende leder Johan Giesecke, men han hadde motstand internt i fagmiljøet. Han overkjørte motstanden. De trodde nok at dødeligheten var lavere enn det tallene fra Kina viste, selv om Johan Giesecke er rådgiver for verdens helseorganisasjon.

KO: Det med tallene er interessant. For jeg har hørt en del mene at selv om dødeligheten er opp i 0,5%, er ikke dette mer enn en hard influensa og vi stenger jo ikke ned samfunnet for en hard influensa?

DS: Anslagene tilsier at i Norge ligger vi på en dødelighet på 0,4% av de smittede. En strategi der man lar pandemien "brenne ut" ved flokkimmunitet vil føre til at over 70% av befolkningen blir smittet. Med en befolkning på 5,4 millioner, gir det 3,8 millioner smittede og 15.000 døde. Selv med nye behandlingsmetoder vil en slik kontrollert flokkimmunitet slite noe helt forferdelig på helsevesenet. Fram til i sommer var det ca. 5.800 døde av COVID-19 i Sverige og ca. 260 i Norge. Korrigert for befolkningsstørrelse er det en faktor på ti. Den største forskjellen på Norge og Sverige er egentlig hvor raskt vi stengte ned samfunnet. Sverige var 3 uker senere enn oss. Norge gjorde det med påbud og forbud; Sverige gjorde det med anbefalinger og formaninger.

KO: Jeg tror det er svært viktig at vi tar vare på de som jobber i helsevesenet i denne situasjonen. Men vil COVID-19 gå over, influensa går jo ikke over? Vi har influensasesonger selv om vi har influensavaksine.

DS: Jo, pandemien kan brenne ut av seg selv. Dette har skjedd to steder på kloden. I deler av New York har så store deler av befolkningen blitt smittet at der har oppstått flokkimmunitet. Det samme gjelder noen delstater i Amasonas i Brasil. Men en slik utbrenning har krevd enorme tall av folk som har dødd og som lever med langtidsskader.

KO: Ja, og så er det dette med mutasjoner slik vi ser i Danmark. Selv om vi brenner ut en type av viruset så vil nye mutasjoner kunne oppstå. Da vil vi måtte forholde oss til COVID-19 i fremtiden som vi dag forholder oss til influensa med vaksine hver høst?

DS: Ja det kan godt være, og det vil jo ikke være "the end of the world". Dødeligheten er lav, men grunnen til at det ikke kan slippes løs er at det er umoralsk å ta livet av 15000 nordmenn og lamme helsevesenet. Hovedpoenget er at det ikke er en grunn til å slippe

den løs, for vi kan slå den ned. Den eneste grunnen til at vi skulle slippe den løs er at vi ikke setter en prislapp på menneskeliv og tapte leveår. En viktig forutsetning for Holdenutvalget er at de setter en prislapp på menneskeliv og hvor mye det koster at liv går tapt eller blir ufør. Om vi tar vekk den delen av regnestykket og bare tenker business så lønner det seg at den brenner ut, for da har ikke et menneskeliv en verdi.

KO: Men ut fra et kinesisk perspektiv kan de se ut som om det å slå ned pandemien er bedre for business enn den taktikken USA har ført, selv om begge disse landene kanskje ikke setter så høy prislapp på et menneskeliv.

DS: Ja, Kina har tenkt slik som Holdenutvalget. De hadde SARS og denne pandemien heter SARS 2. De hadde en rød knapp for håndtering og det hadde store deler av Asia om SARS skulle komme tilbake. De visste at dette lammet samfunnet og visste hva SARS hadde ført til for samfunnet. De ville ikke dit igjen. De så hva som skjedde i Wuhan.

KO: Et annet argument mot nedstengningen er kulturlivet og menneskets behov for estetikk. Enkelte mener at nedstengningen fører til et kulturelt tomrom, mens andre snakker om at kulturarbeidere må tenke nytt og ta innover seg den nye hverdagen.

DS: Men, det er ikke slik at vi må være i lockdown hele tiden. Vi var på et veldig lavt smittensnivå i sommer, på det nivået som Holdenutvalget sier vi bør være på. [Da åpnet vi opp for kulturbegivenheter med restriksjoner]. Problemet var at regjeringen byttet strategi etter 7. mai. Før denne datoen skulle de slå ned pandemien, etter 7. mai skulle de ha pandemien under kontroll. Dette var et bevisst politisk valg som aldri ble diskutert. Da gjorde de to store endringer. De åpnet opp grensene for turisme og de slapp inn gjestearbeidere uten karantene. Jeg var i intervju med både Bent Høie, Espen Nakstad og Bjørn Guldvog [respektiv helseminister, assisterende helsedirektør og helsedirektør] og spurte de hva som var et akseptabelt smittensnivå. Det var det ingen som ville svare på. Det betyr at der vi er nå, er en *villet* politikk. Det er ikke slik at de ikke kunne klart å slå ned smitten, men de har latt pandemien gå opp på det nivået vi ser nå og fremdeles har de ikke endret strategi. Fremdeles snakker statsministeren om å kontrollere pandemien og ikke slå den ned. Folkehelseinstituttet snakker om å kontrollere. Å kontrollere betyr å holde den innenfor kapasiteten til helsevesenet. Dette er den offisielle strategien og det er ingen som vil snakke om dette skillet mellom å slå ned eller å kontrollere.

KO: Så hva tenker du om utviklinga nå?

DS: Denne pandemien er håndterbar. Han [Tomas Pueyo] som utviklet Hammer and Dance strategien i USA har gjort en analyse av de landene som har fått til å håndtere pandemien og de land som ikke har fått det til. Det som er felles for de landene som har slått ned pandemien, er at de har *bestemt* seg for å slå ned. Dette er det eneste fellestrekket de finner for land som Uruguay, Vietnam, Mongolia, Kina, Australia, New Zealand. De har *bestemt* seg for å slå ned og bekjempe pandemien i stedet for å kontrollere den, og så har de fulgt opp med politiske vedtak. Dessverre opplever jeg ikke at den norske strategien er å slå ned en gang for alle. Ja, den norske regjeringen innfører strengere tiltak nå, men det er mest fordi de har mindre kontroll nå, ikke for å slå ned pandemien.

KO: Jeg kan jo likevel forstå at politikerne åpnet grensene i sommer. De er lett for meg med familie i Norge og hytte i Norge å ta ferien her, men si at hele din familie er i utlandet. Skal de ikke få lov å reise hjem og tilbake?

DS: Ja, men dette trenger heller ikke å være et problem. Problemet er at vi ikke hadde 10 dagers karantene etter reise fra grønne land, og så har vi aldri hatt karantene på gjestearbeidere. Manglende karanteneregler har rene økonomiske interesser. Dette er naturlig når vi har en Høyre regjering som samarbeider med næringslivet og bedriftseiere som trenger billig arbeidskraft. Arbeidsgiverne har ikke råd til å betale disse arbeiderne for 10 dager i karantene, men konsekvensen var at vi i høst ikke forsøkte å slå ned pandemien.

KO: Ville en venstrepolitisk regjering ha gjort det annerledes? De har jo en historisk tradisjon for større statlig kontroll?

DS: Det er egentlig ikke snakk om statlig kontroll, det er snakk om å ta ansvar for folks liv og helse.

KO: Om jeg forstår deg riktig, når regjeringa har gått fra å ville slå ned til å kontrollere pandemien, så er dette bare snakk om økonomiske hensyn som i etterkant viser seg å føre til økt smitte og nye nedstengninger av samfunnet som kunne vært unngått om vi hadde bestemt oss for å slå ned pandemien og holde på strenge karanteneregler for alle som kom fra utlandet?

DS: Det er riktig. I tillegg til de økonomiske hensynene følte Norge seg forpliktet til å åpne grensene for turisme som en del av en felles europeisk løsning i sommer.

KO: Dette virker svært kortsiktig.

DS: Kortsiktig er det. Dette handler mye om maktkamper. Ideen om flokkimmunitet er fremdeles levede blant sterke offentlige personer i Norge og mye av dette handler om enkeltpersoners imperiebygging.

KO: Dette med hvor mye enkeltpersoner har å si for et lands håndtering av en pandemi sier noe om sammenhengen mellom politikk og vitenskap.

DS: Det er riktig, det er veldig knyttet til enkeltpersoner og det foregår maktkamper som ikke kommer ut i offentligheten.

Kommunikasjon og kunnskap for fellesskapet

KO: Dette viser hvor vanskelig det er å skulle la vitenskapelig kunnskap eller kraften i det bedre argument få styre debatten og ikke enkeltpersoners overbevisninger eller bedriftseiere sine interesser for kortsikt økonomisk overlevelse. Denne politiske bestemmelsen om kontroll og ikke bekjempelse vil kunne føre til stadige nedstengninger frem til vi har en vaksine. Utfordring vi ser nå er en økende generasjonskonflikt der ungdom uttrykker at de er lei av situasjonen. Vi ser yngre voksne som ikke bryr seg om de blir smittet eller ikke og som dermed er med på å motarbeide muligheten av å slå ned pandemien. Vi ser også store demonstrasjoner i Europa mot nedstengning av samfunnet, der vaksinemotstandere, Trump-tilhengere og høyreekstremister samles om en felles sak. Kan vi frykte en revolusjon

nå fordi folk ikke forstår alvor? De ser ikke at nabohuset brenner og dermed ser de ikke faren.

DS: Dette handler om kommunikasjon. Altså, om vi ser på New Zealand så klarte statsministeren å samle hele nasjonen, unge og gamle, om målsetningen om å bli smittefri og nå har de klart det. Det samme ser vi i Australia. Det gikk hardt for seg til tider, det var tøft, men det var samtidig en fellesskapsfølelse, en slags dugnadsånd. De klarte å kommunisere en følelse av at dette er nødvendig. Dette alvor? Det har ikke blitt kommunisert av statsministeren i Norge. Erna Solberg hadde et dypt alvor over seg 12. mars, men etter det så er ikke alvor? blitt kommunisert med et "vi". En Pandemi må bekjempes i fellesskap. Pandemien er et VI prosjekt og ikke et JEG prosjekt. Det er viljen til å ville slå ned pandemien som er avgjørende. De landene som har slått ned pandemien har ulike geografisk beliggenhet og ulike økonomiske ressurser. De eneste de har felles er at de bestemte seg for å bekjempe pandemien.

KO: Det høres jo ut som om noen land har klart å skape en vi-følelse og gjort pandemien til en felles motstander, der politikere har kommunisert med patos. Men hva med de landene som har valgt flokkimmunitet? Kan vi se at disse samfunnene blir hardere og får døden mer inn på livet etter mange år der døden har vært institusjonalisert? Kan håndteringen av pandemien føre til mer ekstremisme og et mer brutalt samfunn?

DS: Jeg er ikke sikker på dette, jo kanskje. Pandemien fungerer som en røntgen som gjør samfunnet mer transparent. Det er sider ved samfunnet som blir synlig og som vanligvis ikke er synlig. Slik som verdien av et menneskeliv og hva for posisjon den enkelte tar i slike standpunkt og hvor mye den enkelte tenker på fellesskapet kontra seg selv. I USA har det blitt helt ekstremt der en person som støtter republikanerne ikke går med maske mens en demokrat går med maske. Da blir et enkelt vitenskapelig hjelpemiddel mot smitte gjort om til et politisk symbol. Et annet eksempel er Great Barrington Declaration som gir seg ut for å være en alternativ vitenskapelig begrunnelse for flokkimmunitet. Den er skapt av nyliberalistiske tenketanker. Dette er de samme tenketankene som støtter klimafornektere, som er finansiert av ExxonMobil og som før bekjempet antirøykekampanjer. Rapporten viser at det lønner seg – at dette er best for Wall Street. Det er kanskje best for Wall Street at så mange uproduktive som mulig dør, når disse bare er sett på som sand i maskineriet. Pandemien tar livet av eldre uproduktive mennesker og det er jo bra for økonomien. Det er bra for Norsk økonomi også det. Det blir mindre utgifter til pensjon når alle gamlingene dør. Så det hele koker ned til et spørsmål om menneskesyn.

Vitenskapelig kunnskap om synet på menneske og samfunn

KO: Dette er eksempler på vitenskapelig arbeid som ikke er nøytral og uavhengig av politiske og økonomiske interesser. Great Barrington Declaration har vel på mange måter bestemt på forhånd at flokkimmunitet lønner seg økonomisk og så handler det vitenskapelige arbeidet om å bevise dette gjennom økonomiske kalkyler. Vi startet jo samtale

om sammenhengen mellom politikk og vitenskap. Om alt koker ned til et spørsmål om menneskesyn er vel ikke dette vitenskap?

DS: Jo, spørsmålet om menneskesyn er humanvitenskap. Det er filosofi, det er også vitenskap, men det er ikke naturvitenskap. Humanvitenskapen må på banen. Det er snakk om menneskesyn og etikk og hvilken historie vi kan fortelle våre barn om 2-3 år når pandemien er over. Når Sverige gjør slik de gjør nå, så kan det føre til en forråing av samfunnet. Verdien av livet blir redusert.

KO: Jeg synes jeg hører en slik brutalisering av samfunnet også i Norge, der enkelte kan få seg til å si at vi må la de gamle dø.

DS: Presist. Da må humanvitenskapen på banen. Da må de kommunisere hva slike innstillinger fører til. Her trenger vi både historisk og filosofisk kunnskap. Dette har vi hørt før. Det å la de svake dø heter noe. Hva heter det?

KO: Det er vel en form for sosial patologi eller sosial darwinisme?

DS: Ja, og i politisk form befinner dette seg meget langt ut på høyresiden – langt forbi alle norske partier. Dette vil vi ikke, dette trenger vi ikke å gjøre. Det å la syke og gamle dø for fellesskapet er ikke en del av den vestlige humanistiske tradisjonen. Vi verner om enkeltindividet og det er mulig for oss å verne om denne tradisjonen ved å slå ned pandemien. Det er et spørsmål om hva man står for. De grunnleggende menneskerettighetene sier det samme og samfunnskontrakten mellom stat og individ. Staten har i oppgave å beskytte individet mot trusler og da blant annet for å trygge helse og velferd. Dette er den grunnleggende samfunnskontrakten og når staten ikke gjør det, når storsamfunnet ikke beskytter enkeltindividet, så er det nedbrytende.

KO: Dette handler også om å kunne statsvitenskapelig teori og kunne sin historie. Jeg tenker at det er viktig å huske på at nazismen og fascismen fikk fotfeste i befolkningen i etterkant av en svært brutal første verdenskrig med en påfølgende pandemi som tok svært mange menneskeliv. Det du viser er jo at vi trenger et flervitenskaplig samarbeid mellom naturvitenskap, matematikk, samfunnsvitenskap og humanvitenskap for å håndtere den utfordringen en pandemi er og for å kunne forhindre at fascistisk tankegods får fotfeste i befolkningen. Men samtidig ligger det en dualitet i denne samfunnskontrakten fordi staten både skal gi trygget og frihet til individet og behovet for trygghet går i denne sammenhengen på bekostning av noen av de frihetsforventningene som enkeltindividene har i dag.

DS: Ja, det er trade-off, og det er med på å gjøre dette vanskelig. Men jeg kan ikke forstå hva Sverige tjente på ved å la 6000 mennesker dø. Ok, det var noen unge mennesker som fikk gå på disko noen uker mer enn i Norge, men var det verdt det?

KO: Jeg tenker at dette kan stå som avslutning på samtalen. Tusen takk for at du ville dele dine tanker med meg og så er det bare å håpe at dette er kunnskap som også kommer den offentlige samtalen til gode.